

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาสมรรถนะของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมความเป็นพลโลกที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมืองเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของครู
- 1.2 เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลโลก
- 1.3 เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลโลกที่พึงประสงค์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของครู

ความหมายและอุดมการณ์ของครู

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554, หน้า 8-20) ได้กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในวงการศึกษ เพราะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม และ โลก นอกจากนั้นยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างบัณฑิตอย่างมาก บัณฑิตจะมีความคิดที่ดี มีวิธีการวิเคราะห์อย่างถูกต้อง และมีระบบระเบียบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพเชิงวิชาการ เชิงวิชาชีพ ซึ่งควร ได้รับการปลูกฝังอบรมจากครูผู้สอน และบุคลิกภาพของครู ย่อมส่งผลไปสู่บัณฑิตดังกล่าวของ ม.ล. ปิ่น มาลากุลที่ว่า “อยากรู้ว่าตัวครูเป็นฉันใด จงดูได้จากศิษย์ที่สอนมา”

ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นครูเพราะครูหรืออาจารย์ จำเป็นต้องมีข้อกำหนดอยู่ในใจ เพื่อให้มีหลักในการดำรงตนให้เป็นครู

สิ่งแรกที่ควรที่จะพัฒนา ก็คือ การสร้างคุณธรรมหรือศีลธรรมให้เกิดขึ้นซึ่งความเป็นจริงนั้น “ครูธรรม” คือ ธรรมสำหรับครู เป็นสิ่งที่ครูหลายท่านทราบ และได้ปฏิบัติแล้ว แต่ก็มีอีกหลายท่านที่ทั้งไม่ทราบและไม่ปฏิบัติ

ครูธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการดำเนินอาชีพครูอันเป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นอาชีพที่คนทั่วไปยกย่อง และถือว่า เป็นอาชีพที่สำคัญในการพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติ

ครูที่ขาดคุณธรรมจะเปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ดังนั้นการจะพาศิษย์ไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างถูกต้อง ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ยากอย่างแน่นอน

ท่านพุทธทาสกล่าวอยู่เสมอว่า “ธรรม” คือ หน้าที่ ผู้ที่มีธรรมะคือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีแล้ว คุณธรรมจึงเป็น “หน้าที่สำหรับครู” ซึ่งครูส่วนใหญ่ทุกคนย่อมทราบดีว่า “หน้าที่ของครูก็คือ การอบรมสั่งสอนศิษย์” แต่การอบรมสั่งสอนศิษย์ของครูแต่ละคนก็มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ครูบางคนก็อาจจะคิดว่าหน้าที่ของครู คือ สอนวิชาการที่ตนได้รับมอบหมายให้สอน แต่อีกหลาย ๆ คนก็คิดว่าครูควรทำหน้าที่คนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ นอกเหนือจากการสอนวิชาการ ความคิดที่แตกต่างกันไม่ใช่เรื่องแปลกในสังคมมนุษย์ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องพิจารณาเลือกหน้าที่ที่ตนเห็นว่าถูกต้องสมบูรณ์ที่สุดของการมีอาชีพครู เพราะความเป็นจริงนั้นครูมิได้สอนแต่หนังสืออย่างเดียว แต่ต้องสอนคนให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วย

การที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างเต็มศักดิ์ศรีและเต็มความภาคภูมิใจได้นั้น ครูจำเป็นต้องมีหลักยึดเพื่อนำตนไปสู่สิ่งที่สูงสุดหรือเป็นอุดมคติของอาชีพ นั่นก็คือ การมีอุดมการณ์ครู

อุดมการณ์ครู มีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่ประกอบภารกิจของครูมีอยู่ 5 ประการ ดังนี้

1. เต็มรู้ คือ มีความรู้บริบูรณ์
2. เต็มใจ คือ ความมีใจเป็นครู
3. เต็มเวลา คือ การรับผิดชอบ การทุ่มเทเพื่อการสอน
4. เต็มคน คือ การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
5. เต็มพลัง คือ การทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถเพื่อการสอน

สมรรถนะของครู

สมรรถนะของครูนั้น จากการศึกษาค้นคว้าผู้ศึกษาพบว่า ได้มีผู้ที่ทำการศึกษาในเรื่องของสมรรถนะของครู หากแต่เป็นการศึกษาในเรื่องของ สมรรถภาพครู ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับสมรรถนะของครู ที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า คำว่า “สมรรถนะ” กับ “สมรรถภาพ” นั้นเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงได้นำมาเสนอ ดังนี้

สมรรถนะครูเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าขีดความสามารถมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า Competency หรือ Competence ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อจริยา วัชรวิวัฒน์ (2544, หน้า 12) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะหมายถึง ขีดความสามารถที่ประกอบด้วยความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติที่บุคคลพึงมี

ในการที่จะปฏิบัติ หรือจัดทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด และสามารถแสดงออกมาให้เห็นได้ในรูปของพฤติกรรมทางความรู้ เจตคติและการกระทำที่ดี

สเปนเซอร์ (อ้างใน คณัย เทียนพุม, 2546) ที่ระบุสรณนะเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สามารถวัดได้หรือเชื่อถือได้ว่าบ่งบอกถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างผลงานที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ

เทพี ไวประดับ (2533) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพครูไว้ว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครูซึ่งแสดงออกในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกภาพ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะช่วยส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกายซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นสามารถสังเกตและวัดได้

สุปราณี ชะมงคล (2534) ได้ให้ความหมายของสมรรถภาพของครู คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะและเจตคติของครู ซึ่งมีผลต่อการจัดการการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

Dodi (1978, อ้างใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2536) ให้ความหมายของสมรรถภาพครู หมายถึง เจตคติ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของครูที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

สุภาพร ลहनาวิน (2538) ได้กล่าวว่า สมรรถภาพของครู หมายถึง ความสามารถหรือพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในทุกๆ ด้าน ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางบวก และมีผลต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพส่งผลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สรัญญา วัฒนวิศาล (2540) ให้ความหมายของสมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครูในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

จากความหมายของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปความหมายได้ว่า สมรรถนะครู คือ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของครู ที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทัศนคติ ตลอดจนคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ทำให้งานมีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการทำงานของครู

ลักษณะของสมรรถนะของครู

ลักษณะของสมรรถนะของครูนั้น ได้มีผู้ที่ทำการศึกษาไว้ หากแต่เป็นการนำเสนอในเรื่องของลักษณะของครูที่ดี คุณลักษณะของครู แนวทางการเป็นครูที่ดี เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู หรือจรรยาบรรณครู และจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เป็นสิ่งที่มีความหมายที่สอดคล้อง

กับเรื่องของสมรรถนะ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยได้นำเสนอออกมาในเรื่องของลักษณะของสมรรถนะของครู ดังต่อไปนี้

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของกระทรวงศึกษาธิการนี้ ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2539 เป็นเสมือนกับสมรรถนะของครูตามที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะของครูที่จำเป็นจะต้องมีในการประกอบอาชีพครู และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีคุณภาพสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สังคมประสงค์ และใช้เป็นมาตรฐานในการคัดเลือกเข้ารับราชการครูเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2542)

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ คือ การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์การหรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติการต่างๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ คือ การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง คือ การเลือกใช้ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ คือ การประดิษฐ์คิดค้นผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน คือ การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพความแตกต่างของบุคคล ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้อย่างมีระบบ คือ การรายงานผลการพัฒนาของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน คือ การแสดงออก การประพฤติและปฏิบัติ ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรม ที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ คือ การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ขอมรับในความรู้ความสามารถให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน คือ การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ขอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชนและร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา คือ การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู

คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา (2547). ได้วางระเบียบว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของครู ไว้ดังนี้

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ให้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในการสร้างสรรค์
9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติ เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ได้กำหนดลักษณะครูดีไว้ 10 ประการ คือ

1. มีความรู้ หากความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
2. มีความสามารถดีในการปฏิบัติงาน
3. มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
4. รักษาวินัย ปฏิบัติตามวินัยโดยครบถ้วน
5. กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์
6. สอนและอบรมศิษย์ โดยใช้หลักวิชาการศึกษา มีความรักและเมตตาต่อศิษย์ทุกคน

ติดตามส่งเสริมแก้ไขการเรียน และความประพฤติ

7. ละเว้นอบายมุขได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะสุรา บุหรี่ และการพนัน
8. มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่น และสังคม
9. ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายและประหยัด
10. แต่งกายสุภาพเรียบร้อยทุกโอกาส

สำหรับทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเรื่อง
จรรยาบรรณครูไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยเอกลักษณ์ของครู ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของครูหรือ
คุณสมบัติของครูที่เน้นให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอาชีพอื่น หลายประการ คือ

1. อดทนรู้จักผ่อนปรนต่อปัญหา สามารถควบคุมอารมณ์ได้ทั้งในเวลาและนอกเวลา

สอน

2. รับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อตนเอง สามารถร่วมงานเป็นหมู่คณะได้
3. เอาใจใส่ต่อการเรียน ความประพฤติ ความเป็นอยู่และพิจารณาคุณค่าของศิษย์

แต่ละคนด้วยเหตุผล

4. ใฝ่หาความรู้ สืบค้น ปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอ และมีเขว้านในด้านกรอบรม

สั่งสอน

5. ขยันหมั่นเพียร รู้จักคิดริเริ่ม
 6. มีความยุติธรรมและทำให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ
 7. ดำรงตนอย่างเรียบง่าย ประหยัดเหมาะสมกับสภาพอาชีพ
 8. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและศีลธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ
 9. สุภาพเรียบร้อย ประพฤติดีสม่ำเสมอ เหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์
- เสริมศรี ไชยสร (2527) กล่าวถึงลักษณะครูที่ดีไว้ 2 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสอน ครูดีต้องรักอาชีพครู เตรียมการสอนใช้เทคนิค

การสอนหลายแบบ รับผิดชอบในผลการสอน มีความรู้ในวิชาที่สอน ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม

เพื่อพัฒนาตนเอง มีประชาธิปไตยในการสอน ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีแก่เด็ก ตั้งใจสอน สนใจนักเรียนเท่าเทียมกัน นำปัญหาในชีวิตประจำวันมาประยุกต์เข้าหลักสูตร มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดและสื่อความหมายชัดเจน มีปรัชญาการศึกษาส่วนตัว

2. ลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมและบุคลิกภาพ ครูดีต้องมีเมตตากรุณา เสียสละ มีการวางตัวได้เหมาะสม ประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีมนุษยสัมพันธ์ เชื่อมมั่นในตัวเอง เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สุขุมรอบคอบ ตรงต่อเวลา ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เข้าใจและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน โดยให้คำปรึกษา บุคลิกสง่าผ่าเผย เสียงดังฟังชัด สุขภาพดี ทั้งกายและใจ

ก่อน สวัสดิพานิษฐ์ (2519 อ้างใน หาญชัย สงวนให้, 2527) กล่าวถึงคุณลักษณะ ครูที่ดี 6 ประการ คือ ครูต้องรักเด็ก เข้าใจเด็ก และเห็นอกเห็นใจเด็ก ครูต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง ครูต้องสามารถจัดหลักสูตรหรือบทเรียนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กได้ ครูต้องเชี่ยวชาญในการสอนวิชาประเภทต่างๆ เช่น ประเภทเนื้อหา ประเภททักษะ ประเภท ฟังพอใจ และประเภทคุณค่า ครูต้องดูแลสุขภาพ อารมณ์ และการสังคมของเด็กในห้องด้วย สุดท้ายครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ในด้านวัฒนธรรม ศิลธรรม กิจนิสัย สุชนิสัย และอุปนิสัย

อารี สัตถ์หลวี (2534) ได้กล่าวถึงความคาดหวังและบทบาทที่แสดงลักษณะครูดี พอสรุปได้ดังนี้

1. ครูต้องเป็นคนหนักแน่น ไม่เจ้าอารมณ์ และไม่แสดงความรู้สึกลึก
2. ครูดีต้องมีมื่อคติลำเอียง เด็กเก่ง เด็กอ่อน เด็กชาย เด็กหญิง จะเหมือนกันหมด ครูจะไม่ลำเอียงต่อเพศหรือเชื้อชาติ
3. ครูดีสามารถซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงของตนไม่ให้นักเรียนรู้ได้
4. ครูดีย่อมรักนักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน ไม่มี “คนโปรด” เป็นพิเศษ
5. ครูดีสามารถจัดสภาพการเรียนให้ตื่นเต้น เร้าใจ มีอิสระและในขณะที่เดียวกันทำให้เรียบร้อย เป็นระเบียบ ไม่อึกทัก
6. ครูดีต้องเป็นคนงามเรียบสม่ำเสมอ ไม่รู้ลืม ไม่ทำผิด
7. ครูตอบปัญหาได้หมด เป็นผู้ฉลาดรอบรู้กว่านักเรียน
8. ครูจะต้องสนับสนุนช่วยเหลือครูด้วยกัน ไม่ว่าจะผิดหรือถูกอย่างไร

ธนู มีสัจย์ (2543) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูดีว่า ครูดีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความสามารถทางวิชาการ มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพที่ดี เป็นผู้เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ความรัก ความรับผิดชอบต่อนักที่ ตลอดถึงการอบรมสั่งสอน ชักชวนนักเรียนไปสู่หนทางอันดีงาม ด้วยความเอาใจใส่ เมตตา มีอารมณ์ดีให้คำยกย่องชมเชย ให้กำลังใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงทุกๆ คน

สำหรับ ยนต์ ชุ่มจิต (2534) ได้กล่าวว่า ครูที่ดีนั้นต้องประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

1. บุคลิกภาพดี บุคลิกภาพที่ดีของครูในที่นี้หมายถึง บุคลิกภาพทั้งทางกาย และจิตใจ เช่น รูปร่างหน้าตาดี ท่าทางสง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาไพเราะ สงบเสงี่ยม มีลักษณะเป็นผู้นำ มีน้ำเสียงดีชัดเจน
2. คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสุขภาพอนามัยดี
3. ความสามารถในการสอนและการปกครอง
4. ประพฤติดี โดยละเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งดีงาม มีกายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต
5. มีจรรยาบรรณครูและคุณธรรมสูง
6. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อบุคคลทุกฝ่าย เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนครู ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชน

สำหรับสมพงษ์ พละสุรย์ (2543) เสนอมาตรฐานและคุณภาพของครู มีองค์ประกอบที่สามารถวัดและประเมินได้ ดังนี้

1. รู้จักหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ และทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. มีความรู้ดี ปรับตัวให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำงานโดยใช้ปัญญา
3. มีจริยธรรม มีศีลธรรม มีขันติโสร็จจะ และมีหัวใจดีปะประจำตัว
4. ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคี และมีความจริงใจต่อบุคคลในอาชีพเดียวกัน มีชาตินิยม
5. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ ศรัทธาและภูมิใจ พร้อมทั้งหยิ่งในศักดิ์ศรีของความเป็นครู
6. มีวิญญานครู คือ การมีน้ำใจ มีความเมตตากรุณาต่อเด็ก มีหน้าที่สอนคนให้มีคุณธรรม
7. มีความเที่ยงธรรม รักความยุติธรรม มองโลกในแง่ดี
8. ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นแม่พิมพ์ที่ดีสำหรับเด็ก ตลอดจนบุคคลทั่วไป

9. มีความซื่อสัตย์ สุจริต ขยันขันแข็งในการทำงาน มีวินัยในตนเอง

10. มีภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของชาติ ส่วน อารุง จันทวานิช (2541) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ประทับใจ และนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ให้ความรักและปรารถนาดีต่อผู้เรียน เอาใจใส่ดูแลมีความผูกพันกับผู้เรียน เหมือนกับเป็นลูกหลานของตนเอง ถ้าผู้เรียนประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสม ก็ให้คำปรึกษาแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษด้วยความปรารถนาดี

2. มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เนื่องจากปัจจุบันนี้วิทยาการมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ครูต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับวิชาที่สอนอยู่เสมอๆ เพื่อทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลง ครูต้องเป็นคนขยัน อดทน

3. ประพฤติดีและมีคุณธรรม ครูต้องมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ การสอนของตน เพราะว่าเป็นต้นแบบของผู้เรียน ผู้เรียนจะนำเอาครูเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติปฏิบัติ ขณะเดียวกันผู้ปกครองและสังคมก็คาดหวังให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้เรียน และลูกหลานตน

4. สอนดี ครูต้องมีการวางแผนการสอนและเตรียมการสอนเป็นอย่างดี โดยแสวงหา เทคนิคใหม่ๆ อยู่เสมอ ครูต้องมุ่งมั่นและทำงานการสอนอย่างหนัก กระตุ้น ชี้นำให้ศิษย์แสวงหา ความรู้ สนุกสนานในการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ไม่ใช่วิธีการสอนที่ซ้ำซาก สามารถ นำสิ่งที่เรียนไปประพฤติปฏิบัติได้

สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 2-25) ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

- 1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
- 1.2 การบริการที่ดี
- 1.3 การพัฒนาตนเอง
- 1.4 การทำงานเป็นทีม
- 1.5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ

- 2.1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
- 2.2 การพัฒนาผู้เรียน
- 2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.5 ภาวะผู้นำครู

2.6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะและสมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency)

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self-Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency)

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อ

นวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัย เพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องกรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลโลก

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีนับเป็นหน้าที่หลักของการศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณแล้ว การมองการศึกษาในทฤษฎีของชาวกรีกโบราณ หมายถึง การเป็นคนดีและเป็นพลเมืองดี ดังนั้น จุดมุ่งหมายประการสำคัญของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของประเทศใดก็ตาม ก็คือ การสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนของชาติในอนาคต

ดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อส่วนตนและส่วนรวม แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
ความเป็นพลเมืองดีนี้ จะปรากฏชัดเจนอยู่ในสาระของหลักสูตรทุกระดับชั้น สำหรับประเทศไทย
นั้น เมื่อมีการใช้หลักสูตรในระยะแรก ๆ ก็ได้กำหนดให้ผู้เรียนเป็นคนดี เช่น หลักสูตร
ปี พ.ศ. 2452 กรมการศึกษาดูการ ออกหลักสูตรประโยคมูลศึกษา กำหนดให้มีวิชาจริยอยู่ด้วย
โดยวางความมุ่งหมายไว้ว่า

“ให้เป็นการกล่อมเกล่าอัธยาศัยใจคอ ฝึกคัดให้มีสันดานดี คือให้เป็นผู้ตั้งอยู่ในที่ชอบ
เป็นต้นว่า ให้มีความสุจริตในกิจการทั้งปวง มีความอ่อนน้อมสุภาพอยู่ในถ้อยคำและความบังคับ
บัญชาของผู้ใหญ่ รวมความคือ ต้องหัดให้เป็นเด็กดี ทามาหากินแต่ในทางชอบสมควรแก่ฐานะที่
เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินสืบไป” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503, หน้า 145)

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีเป็นจุดหมายสำคัญของหลักสูตรในทุกระดับ
มาทุกสมัย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองดี (Civic Education หรือ Citizenship) มีมาตั้งแต่
สมัยยุคกรีกโบราณแล้วและได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน แต่พลเมืองดีมักถูกเน้น
ไปในลักษณะของความจงรักภักดีต่อประเทศ ตามระบอบการปกครองของประเทศตน

โดยทั่วไปการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีนั้น มักเข้าใจว่าแนวทางการพัฒนาก็คือ
การมุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ เข้าใจ
กลไกการบริหารงานของรัฐบาล เข้าใจกฎหมาย วัฒนธรรมประเพณีของชาติที่สั่งสมมา ดังนั้น
การจัดการหลักสูตรจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาสาระเกี่ยวกับประเทศของตนเองเป็นส่วนใหญ่
ดังตัวอย่างที่ปรากฏในการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ เช่น กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา
โรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาเกือบทุกโรงเรียนมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในแง่ของการให้
ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ การให้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระบบการปกครอง
วิถีชีวิตแบบอเมริกัน โดยเน้นแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย นอกจากนี้ โรงเรียนยังมุ่งพัฒนา
ผู้เรียนให้มีทักษะของการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือการวินิจฉัยอย่างถูกต้อง โดยเชื่อว่าทักษะ
เหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นและเป็นทักษะพื้นฐานของการเป็นพลเมืองดีภายใต้วิถีทาง

แห่งประชาธิปไตย ยิ่งกว่านั้น โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนยังปลูกฝังทัศนคติและบุคลิก
แบบประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนอีกด้วย จากลักษณะการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า
แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามที่นักการศึกษาอเมริกันเน้นก็คือ การพัฒนาความเป็น
พลเมืองดีภายใต้การปกครองระบบประชาธิปไตยของประเทศนั่นเอง (Cogan 1981, p 8 – 11)

แต่ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีมีการเปลี่ยนแปลง
ความคิดเรื่องการพัฒนาพลเมืองในระดับโลกหรือพลโลกนี้ เริ่มปรากฏชัดเจนภายหลังการสิ้นสุด

สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อพลเมืองของโลกเริ่มตระหนักว่า การเรียนรู้เรื่องราวของประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากประเทศที่ตนอาศัยอยู่เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันบนโลกนี้ มิใช่อยู่บนผืนแผ่นดินของโลกเดียวกันเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการอยู่ร่วมกันในแง่ความสัมพันธ์ หรืออาจในแง่ของความขัดแย้งอีกด้วย นอกจากนั้นยังต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงข้อหนึ่งว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกนี้นับวันมีแต่ทวีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อยู่นอกเหนือพื้นที่นั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดเรื่องการอยู่บนโลกนี้ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความพยายามที่จะเรียนรู้และเข้าใจบุคคลในที่อื่น ๆ รวมทั้งการเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพเพื่อโลกที่เราอาศัยอยู่ด้วยกัน (Kniep 1986, p. 437 - 446)

นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะนักการศึกษาชาวอเมริกันในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เป็นต้นว่า แอนเดอร์สัน (Lee Anderson, 1979) กิลเลียม (M.Eugene Gillom , 1982) โคแกน (John J. Cogan, 1981) เรมี (Richard C. Remy, 1978) และ คนีฟ (Willard M.Kniep , 1986) เริ่มมีการเคลื่อนไหวและเสนอแนวคิดใหม่ โดยสรุปว่า การเป็นพลเมืองดีของประเทศที่ตนอาศัยอยู่นี้จะพอเพียงหรือไม่ การเป็นพลเมืองดีจากัดเฉพาะความเป็นพลเมืองดีในประเทศที่ตนอาศัยอยู่เท่านั้นหรือ

นักการศึกษาเหล่านี้ได้เสนอทฤษฎะใหม่ว่า ความเป็นพลเมืองดีควรขยายขอบเขตไปถึงการเป็นพลเมืองดีของโลกทั้งโลก การเป็นพลเมืองดีมิใช่เพียงแต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศ และระบอบการเมืองการปกครองที่ประเทศของตนดำเนินการอยู่เท่านั้น แต่ต้องอาศัยการมีความรู้ ความเข้าใจในสาระวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลก มีเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมที่พึงประสงค์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ การเตรียมคนเป็นพลเมืองดีจำเป็นต้องเตรียมในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมโลก สังคมที่ค่านั้นต้องมีขอบเขตครอบคลุมถึงระดับโลกด้วย

การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนจึงต้องจัดเตรียมให้เป็นพลเมืองที่พร้อมจะอาศัยอยู่ในโลกท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีความหลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีกัการพึ่งพากันมากขึ้น จึงถือเป็นการกิจของครู โดยเฉพาะครูสังคมศึกษา คือ การเตรียมเยาวชนเหล่านี้สำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 ให้มีลักษณะของความเป็นพลโลกอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนจึงต้องจัดเตรียมให้เป็นพลเมืองที่พร้อมจะอาศัยอยู่ในโลกท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีความหลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีกัการพึ่งพากันมากขึ้น จึงถือเป็นการกิจของครู โดยเฉพาะครูสังคมศึกษา คือ

การเตรียมเยาวชนเหล่านี้สำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 ให้มีลักษณะของความเป็นพลโลกอย่างแท้จริง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลโลกที่พึงประสงค์

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

พลเมืองดีต้องมีคุณลักษณะอย่างไร คาทามนีมีผู้แสดงความเห็นต่าง ๆ กัน ในสมัยกรีกโบราณ ทรรศนะของชาวนครรัฐสปาร์ตา มองผู้เป็นพลเมืองดีต้องเป็นนักรบผู้กล้าหาญที่พร้อมจะออกไปสมรภูมิ เพื่อปกป้องประเทศชาติ ในขณะที่ชาวเมืองนครเอเธนส์ มองผู้ที่เป็นพลเมืองดีคือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและรัฐ (นาตยา ปิรันธนานนท์, 2537, หน้า 260) ในแต่ละยุคแต่ละสมัย คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจะแปรเปลี่ยนไป เช่น การเน้นว่าพลเมืองดีต้องมีความรักและเสียสละเพื่อประเทศชาติ หรือการเน้นว่าพลเมืองดีต้องรู้จักหน้าที่ของตนตามระบอบการปกครองของประเทศนั้น ๆ เป็นต้น

สำหรับความเป็นพลเมืองดีของคนไทยควรเป็นเช่นใด สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงให้ทรรศนะว่า อุปนิสัยประจำชาติของคนไทยมีอยู่ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง คนไทยรักอิสระของชาติ คนไทยพยายามรักษาความเป็นอิสระของไทยมาแต่โบราณกาล จวบจนกระทั่งทุกวันนี้

ประการที่สอง คนไทยปราศจากวิหิงสา หมายถึง การมีจิตใจเปิดกว้างไม่คับแคบ

ประการที่สาม คนไทยรู้จักประสานประโยชน์ ได้แก่ การรู้จักอะลุ่มอล่วย มีการผ่อนหนักผ่อนเบา การรู้จักการประสานประโยชน์ หมายถึง การไม่เคร่งเครียดตรงต่อกฎหมายหรือหลักการแต่เป็นลักษณะแห่งการพร้อมที่จะยืดหยุ่น

ลักษณะความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนไทยควรเป็นอย่างไร จึงจะอยู่ในสังคมไทยรวมทั้งในสังคมโลกได้อย่างมีความสุขและอยู่อย่างมีคุณภาพ สุนน อมรวิวัฒน์ (มปพ.) ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณสมบัติของพลเมืองดี ควรเป็นดังนี้

- 1) เป็นผู้มีความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิของตนภายในขอบเขตของกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม
- 2) เป็นผู้ที่มีศีลธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีรวมถึงวัฒนธรรมไทย สามารถที่จะถ่ายทอดคุณค่าและความภาคภูมิใจไปสู่ลูกหลาน
- 3) เป็นผู้ที่จัดระบบชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสมกับฐานะ รู้จักใช้จ่ายพอเหมาะกะกับรายได้ รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ปรับตัวเองให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดี
- 4) เป็นผู้ที่มีความรักชาติ ศาสนา จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

5) เป็นผู้ที่รักความสงบ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีวิจาร์ณญาณที่พิจารณาตัดสินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว มีเหตุผล

จากการศึกษาที่น่าสนใจเรื่อง คุณลักษณะสำคัญที่พึงประสงค์ของคนไทยตามแต่ละช่วงวัย โดยการศึกษานี้ได้กำหนดเฉพาะคุณลักษณะหลักที่สำคัญของคนไทย 10 ลักษณะ โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิดที่ว่า คุณลักษณะดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก อันจะมีส่วนในการนำพาบุคคลและประเทศชาติให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่ง 10คุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น ได้แก่ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2547, หน้า 98)

- 1) มีความสามารถในการคิด
- 2) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และรักความถูกต้อง
- 3) ร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี และสูงใหญ่
- 4) รักการเรียนรู้
- 5) มีสุขภาพจิตดี
- 6) ขยัน อดทน ทุ่มเท ทำงานหนัก
- 7) มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม
- 8) มีระเบียบวินัย
- 9) รู้รอบด้านและเท่าทันเหตุการณ์
- 10) เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ไทย

ถ้าจะพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และวัฒนธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” อาจสรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 , หน้า 11) โดยมีรายละเอียดดังนี้

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยเคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใด ด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำรู้จักตนเองควบคุมตนเองได้ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทยสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทาประโยชน์ให้เกิดแก่คน สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ เป็นคนมีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

จากสารระดังกล่าว เป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ซึ่งจะต้องเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับสาระในเอกสารมาตรฐานของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2548, หน้า 3 - 4) ที่กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ไว้ในมาตรฐานที่ 1 ดังมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัยพัฒนาคนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีตัวบ่งชี้ คือ

- 1.1 กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์
- 1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว
- 1.4 ทักษะทางสังคม
- 1.5 คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

นอกจากนั้น สาระในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อหนึ่งว่า “เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์” ดังนั้นจากสาระในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และจุดหมายในข้อที่หนึ่งที่กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า การเป็นพลเมืองดี

นอกเหนือจากการเน้นความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้แล้ว ส่วนที่เน้นมากและให้ความสำคัญคือ การให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้นานโยบายคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 ในเรื่องการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาค้น โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของ สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา มาสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนด นโยบาย คุณธรรมนำความรู้ผ่านแผนปฏิบัติการของกระทรวงศึกษาธิการ และถือเป็นหน้าที่หลักของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนที่จะต้องกลมกลืน พัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นคนดีของสังคม

กล่าวโดยสรุป จากสาระพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จากจุดหมายในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ นั้น การเป็นพลเมืองดีจึงต้องเป็นผู้ที่เป็นคนเก่ง คนดี คนมีความสุข และมีคุณธรรมด้วย ลักษณะของพลเมืองดีดังกล่าวจะทำให้อยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข และมีคุณค่าอย่างแท้จริง

คุณลักษณะความเป็นพลโลกที่พึงประสงค์

การเป็นพลโลกมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับการเป็นพลเมืองดีของประเทศ นั่นคือ การเป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถ มีเจตคติ ค่านิยม จริยธรรม และมีส่วนร่วมต่อสังคม คณิพ (Kniep 1986, p 516 - 517) ได้เสนอว่า พลโลกควรมีลักษณะ ดังนี้

1) **ด้านความรู้** การพัฒนาความเป็นพลโลกควรมีความรู้ในทฤษฎีเชิงประวัติศาสตร์ ควรมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจวิวัฒนาการทางค่านิยม จริยธรรมมนุษย์ในเชิงสากล และทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในโลก พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับระบบโลกในปัจจุบัน สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน การให้ผู้เรียนมีภาพลักษณ์ในเชิงระบบจะทำให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง ชุมชน ท้องถิ่นของตน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ การเมือง นิเวศวิทยา และเทคโนโลยีที่ส่งผลแพร่ขยายไปทั่วโลก การให้ผู้เรียนมีความรู้เพื่อการมีส่วนร่วมต่อสังคมมิใช่เพียงแต่ให้ผู้เรียนมีมุมมองเชิงประวัติศาสตร์และเชิงระบบเท่านั้น แต่จะต้องมีความเข้าใจสาเหตุปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผลและศักยภาพของแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัย สันติภาพ การพัฒนาชาติและระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อมในประเทศและในโลก รวมทั้งปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน

2) ด้านทักษะความสามารถ ทักษะความสามารถที่จำเป็นต่อการเป็นพลโลก

คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงเหตุและผลในปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเป็นสากล ความสามารถในการแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ การนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน การรู้จักมองคาดการณ์อะไรล่วงหน้า การสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และนำมาใช้เพื่อการตัดสินใจ ความสามารถในการศึกษาวิจัยค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ และ ความสามารถในการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ

3) ด้านค่านิยมจริยธรรม สืบเนื่องจากการล่มสลายของลัทธิการปกครอง

แบบคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม ทำให้การตื่นตัวในการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในค่านิยม จริยธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตยมีเพิ่มขึ้น คุณลักษณะของพลโลก จึงให้ความสำคัญ ต่อการสร้างคุณลักษณะการติดต่อพึ่งพาอาศัยกัน การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น การมีมนุษย สัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สิทธิมนุษยชน และความสมดุล ในเชิงระบบนิเวศ โดยเน้นการมีส่วนร่วม การร่วมมือช่วยเหลือ การยอมรับในความแตกต่างและ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีสันติ การสร้าง มาตรฐานความเป็นพลโลกที่เป็นผู้มีความยุติธรรมให้ความเสมอภาค การมีจิตใจแน่วแน่มั่นคง การมีเสรีภาพ ความซื่อสัตย์ และภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4) การมีส่วนร่วมต่อสังคม คุณลักษณะนี้ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมือง

ในสังคมประชาธิปไตยที่จำเป็นต้องให้ผู้เรียน ได้รับรู้ว่าคนในสังคมเขาทำอะไร อย่างไร ทำไม ด้วยการตระหนักในสิทธิความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะบทบาทในการช่วยให้ โลกปลอดภัย ต้องถือเป็นบทบาทของพลโลกทุกคน พลโลกมิใช่มีเพียงความรู้และตระหนักใน สาเหตุ และผลที่เกิดขึ้นจากปัญหาต่าง ๆ พลโลกมิใช่เพียงแค่รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แต่พลโลกต้อง เป็นผู้ที่มีมือกระทำการเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีค่านิยมและจริยธรรมกำกับอยู่ในการกระทำ เหล่านั้น จากเอกสารเรื่อง Global Perspectives : A Statement on Global Education for Australian Schools (อ้างใน กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา 2548) ได้ระบุว่า คุณสมบัติของเยาวชน ในสังคมโลก ควรมีดังนี้

1) มีความตระหนักไว้ในความเป็นไปของสังคมที่กว้างไกลกว่าที่อาศัยอยู่ และมีความรู้สึกร่วมเป็นสมาชิกของสังคมโลก

2) เคารพและเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3) พร้อมทั้งจะร่วมสร้างสรรค์อนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเคารพในสิทธิมนุษยชนความเสมอภาคทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) พร้อมรับผิดชอบในผลที่สืบเนื่องจากการกระทำของตนเอง

จากการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีในศตวรรษที่ 21 ของนักวิจัย 26 คนจาก 9 ประเทศ ได้เสนอว่า คุณลักษณะของพลโลกควรมี 8 ประการ ดังนี้ (Cogan, Pitiyanuwat, and Others 1997, p 107 – 114)

1) ความสามารถที่จะเห็นและเข้าใจปัญหาอย่างสมาชิกของสังคมโลก

2) ความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะร่วมมือ และร่วมรับผิดชอบ
ในบทบาทหรือหน้าที่ของตนในสังคม

3) ความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ และชื่นชม และอดทนต่อความแตกต่าง
ทางวัฒนธรรม

4) ซึ่คความสามารถที่จะคิดอย่างวิเคราะห์ วิจาร์ณ และเป็นระบบ

5) ความเต็มใจที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยวิธีการไม่รุนแรง

6) ความเต็มใจที่จะเปลี่ยนสไตล์การดำรงชีวิตและนิสัยบริโภคเพื่อพิทักษ์
สิ่งแวดล้อม

7) สามารถที่รู้สึกไวต่อและช่วยป้องกันเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (เพื่อสิทธิของ
สตรีและชนส่วนน้อย)

8) ความเต็มใจและความสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับ
ท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติ

นอกจากนี้ จากการประมวลแนวคิดของนักการศึกษาต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า
คุณลักษณะความเป็นพลโลก ควรมีดังนี้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2547, หน้า 32)

1) ตระหนักในความหลากหลาย ในเรื่องของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ
สภาพแวดล้อมของพลเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก

2) ตระหนักว่าพลเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกต่างก็มีความต้องการพื้นฐานเพื่อ
การดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

3) ตระหนักว่าโลกของเราจะอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

4) ตระหนักว่าบทบาทหรือท่าทีของพลเมืองในภูมิภาคหนึ่งหรือของประเทศใด
ประเทศหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อไปยังพลเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกทั้งหมด

5) มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ถูกต้องว่าสิ่งต่าง ๆ หรือสภาพการณ์
ต่าง ๆ ของโลก ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้

6) มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ตลอดจนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก และพร้อมที่จะแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีสันติ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

7) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างประสานสัมพันธ์และอย่างมีประสิทธิภาพ

8) เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความยุติธรรม และซันติธรรม

9) เป็นผู้ที่ยอมรับความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน

10) เป็นผู้ที่มีความสนใจและใฝ่รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ

11) เป็นผู้ที่มีทรรศนะกว้างในการมองโลก

12) เป็นผู้ที่มีความสานึกอันเหมาะสมในเรื่องรอบตัว และมีความเต็มใจในการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อม

13) เป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับในการปฏิบัติตามกติกากฎและกฎเกณฑ์ของสังคม รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

14) เป็นผู้รู้จักแสวงหาและใช้แหล่งความรู้ ตลอดจนสามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

15) เป็นผู้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

16) เป็นผู้ที่มีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพภายในสังคม

จากการประมวลคุณลักษณะของพลโลกดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูต้องเร่งในการพัฒนาเพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะของพลโลกอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่พึงประสงค์

การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของประเทศและของโลกนั้น ต้องมุ่งจัดกิจกรรมในหลาย ๆ ลักษณะ ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยกิจกรรมที่จัดต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี พัฒนาเจตคติและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนมีทักษะและความสามารถในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกได้อย่างมีความสุข

การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้านด้วยกัน โดยจัดกิจกรรมที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ในที่นี้ขอเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีโดยทั่ว ๆ ไป และอีกหัวข้อหนึ่ง คือ การเน้นการพัฒนาความเป็นพลโลกโดยเฉพาะ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี (สิริวรรณ ศรีพหล, 2550, หน้า 51 – 58) มีดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสาธิต
2. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการอภิปราย
3. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแก้ปัญหา
6. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสืบสวนสอบสวน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกนั้น วิเวียน หวาง (1999 อ้างใน ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี 2548, หน้า 78 – 79) ได้เสนอแนวคิดการจัดการการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนานาชาติ (The International Citizen) ว่าต้องยึดหลักการเรียนรู้ตามข้อเสนอของยูเนสโกที่ว่าด้วยการเรียนรู้ 4 แบบ โดยเสนอว่า ให้ถือเอาหลักการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน (Learning for live together) เป็นแกนสำคัญ สำหรับการสร้างให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมในลักษณะข้ามวัฒนธรรม ในประเด็นเรื่องของความยุติธรรม อิสรภาพ และสันติภาพ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของการเป็นมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและจะทำให้เกิดความเข้าใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน

กระบวนการที่จะทำให้เกิดลักษณะดังกล่าวต้องอาศัยการจัดหลักสูตรและโครงการกิจกรรมทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อมุ่งสร้างเรื่องต่อไปนี้ คือ หนึ่ง ใช้วิธีการเชิงระบบที่ครอบคลุมรอบด้านในลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อสันติธรรม สิทธิมนุษยชน การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สอง การจัดการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อเรียนรู้ค่านิยมต่างวัฒนธรรมเพื่อเรียนรู้การหาทางออกจากความขัดแย้ง เน้นเรื่องความเข้าใจ การยกย่องในศักดิ์ศรีซึ่งกันและกันของคนต่างวัฒนธรรม

สำหรับวิธีการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในฐานะของพลเมืองโลกนั้น ต้องเริ่มด้วยการตรวจสอบตนเองเกี่ยวกับทัศนคติในการมองโลก การเข้าใจคนอื่น เข้าใจโลกและสังคมในทัศนคติของคนเหล่านั้น ในมิติที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและประสบการณ์ชีวิตของเขา โลกทัศน์ที่เหมาะสมกับความเป็นพลเมืองโลก คือ

- 1) ลักษณะของการรับรู้ความสัมพันธ์ที่เขามีต่อโลก (รวมทั้งต่อธรรมชาติ สถาบันบุคคลอื่นและสิ่งอื่น)
- 2) มีความเข้าใจว่าโลกดำเนินไปอย่างไร

3) เข้าใจคนอื่นภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ปรัชญา และ

จิตวิทยา

ซึ่งโดยความเป็นจริง โลกทรรศน์ของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปตามมุมมองและความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันก็ได้ ดังนั้น การสร้างความเป็นพลเมืองโลก ย่อมต้องพัฒนาขึ้นจากการรับรู้ตนเองในลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Interculturally self-awareness) ก่อน

คอลลินส์ (Collins, 1982 , p 17) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกไว้ ดังนี้

1) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยครูสังคัมศึกษาสำรวจว่าในชุมชนของตนมีคนต่างชาติหรือชนต่างวัฒนธรรมบ้างหรือไม่ อาจเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และทรรศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชาติของเขา

2) จัดหาสื่อ รวมทั้งวัสดุสารที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก

3) จัดเกมหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น ๆ

4) กิจกรรมการสอนดนตรี ศิลปะ วรรณคดี ที่เป็นของชนชาติหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากวัฒนธรรมของตน

5) จัดนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องของคนชาติอื่น ๆ หรือแสดงธงของทุก ๆ ประเทศ โดยจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นพลโลก จึงควรให้ความสำคัญในเรื่องการสอนให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับปัญหาโลกที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางค่านิยม จริยธรรมให้มาก ให้ผู้เรียนได้คิดค้นแสวงหา และแก้ปัญหาด้วยตนเองของเขา รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วางแผนสำหรับอนาคต

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจอันดีต่อพลเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกด้วย เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปนี้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2536)

1) การบรรยายเกี่ยวกับภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

2) การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน

3) การปาฐกถา / การอภิปราย / การโต้วาที เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปัญหาของโลก

4) การให้นักเรียนค้นคว้าและรายงานเกี่ยวกับภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกในแง่มุมต่าง ๆ

5) การแลกเปลี่ยนนักเรียนต่างชาติ

- 6) การจัดนิทรรศการศิลปะ วัฒนธรรม และเหตุการณ์ของชาติต่าง ๆ
- 7) การจัดการแสดงพื้นเมืองของชาติต่าง ๆ
- 8) การจัดการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ
- 9) การจัดชมรมภาษาต่างประเทศ
- 10) การจัดวันสำคัญของชาติต่าง ๆ
- 11) การจัดโครงการช่วยเหลือชุมชนที่ขาดแคลน
- 12) การจัดทัศนศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองระดับโลกนั้น สามารถทำได้อย่างหลากหลาย โดยครูผู้สอนควรพิจารณาว่า กิจกรรมใดจะเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาด้วย แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ตลอดจนเกิดเจตคติที่ดีในการมองผู้อื่น ๆ นอกเหนือจากผู้คนในประเทศของตน ตลอดจนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุและผลเพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของครู ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัย ส่วนมากเป็นการศึกษาในเรื่องของสมรรถภาพด้านการสอน จรรยาบรรณ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพครู ลักษณะครูที่พึงประสงค์ หรือศึกษาความคิดเห็นในเรื่องการปกครองนักเรียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบางส่วนของที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาเสนอในบางเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

จุฑาภรณ์ อ่องอุทุมพร (2524) เรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่ออาจารย์ ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพฯ โดยทำการศึกษาจากตัวอย่างประชากร 254 คน โดยทำการศึกษาด้านการสอน ความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการ ทัศนคติ จรรยาบรรณ และบุคลิกภาพของอาจารย์ พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการสอน ความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ ทัศนคติ จรรยาบรรณ และบุคลิกภาพของอาจารย์อยู่ในระดับที่เห็นด้วยอย่างมาก และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อสภาพที่เป็นจริงของอาจารย์อยู่ในระดับมากกว่าที่ผู้ปกครองคาดหวัง ยกเว้นด้านความก้าวหน้าทางวิชาการกับทัศนคติ ซึ่งผู้ปกครองเห็นว่า สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังอยู่ในระดับเดียวกัน

ศิริเพ็ญ บุรณศิริ (2532) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของการเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 10 ประการคือ ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของประเทศ การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความเข้าใจความขัดแย้ง การยอมรับความคิดเห็นทางการเมืองของแต่ละสังคม การเข้าใจสถานะเศรษฐกิจโลก ความสนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหา ของโลกและวิธีแก้ไข และการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เห็นด้วยมากกับลักษณะความเป็นพลเมืองทั้ง 10 ประการ 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศและความเข้าใจความขัดแย้ง

นิภา สุขพิทักษ์ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง “จิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 ตามการรับรู้ด้วยตนเอง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนตามการรับรู้ของตนเองใน 8 ด้านคือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลกระทบของการกระทำ ของมนุษย์ที่มีต่อโลก จริยธรรมเกี่ยวกับความ รับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก การมองโลกเป็นศูนย์กลาง การมุ่งอนาคต การใช้ทรัพยากร โลก และการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของ จิตสำนึกในความเป็นพลโลกใน 3 ด้านคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความ คิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติในฐานะเป็นพลโลก

อคุลย์ วังศรีคุณ (2533) ได้ศึกษาสมรรถภาพทางการสอนคณิตศาสตร์ตามการรับรู้ตนเองของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมรรถภาพด้านการสอนคณิตศาสตร์ด้านต่างๆ ตามการรับรู้ของครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นด้านการเอาใจใส่นักเรียน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และเจตคติที่มีต่อการสอนครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

พูนชัย มหาวงศนันท์ (2540) ได้ศึกษาความต้องการของนักเรียน โรงเรียนดงเจน วิทยาคม ในการมีส่วนร่วมงานปกครองนักเรียนพบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับที่ให้นักเรียนปฏิบัติ นั้น เป็นการกำหนดมาจากโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว นักเรียน ต้องการให้ครู-อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ควรให้นักเรียนได้ชี้แจงเหตุผลในการทำ ความผิด และครู-อาจารย์ควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน

อุทร นัตดากุล (2541) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนจำเมืองวิทยาคมเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน พบว่า ในการจัดทำ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของโรงเรียน ควรให้ตัวแทนผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ และนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ โรงเรียน ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองและนักเรียนทุกคนได้รับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควรจัดทำคู่มือนักเรียนแจกให้กับผู้ปกครองและนักเรียนทุกคน ควรให้นักเรียนได้ชี้แจงเหตุผลในการทำ ความผิด โดยที่ครู-อาจารย์ ควรรับฟังเหตุผลของ นักเรียนการลงโทษนักเรียนควรลงโทษ โดยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง การลงโทษควรให้ทำงาน แทนการลงโทษด้วยการเขียนด้วยไม้เรียว ครูประจำชั้นควรดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ในส่วนที่ผู้ปกครองและนักเรียนไม่เห็นด้วยคือการลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์และความโกรธ

ธนุ มีสัจย์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนของครูดีเด่นระดับก่อน ประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนดังนี้ ด้านกิจกรรมการเตรียมความพร้อมมีการสอน และจัดเตรียม สื่อ การดำเนินการสอนมีวิธีที่หลากหลาย จัดในลักษณะบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านเทคนิคมีการใช้สื่อหลายรูปแบบ

เจริญ กาละ (2543) ศึกษาเรื่องการบริหารงานปกครองนักเรียนใน โรงเรียนดอกคำใต้ วิทยาคม จังหวัดพะเยา พบว่า ในเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียน ให้ร่วมมือกันระหว่างครูในทุกระดับ ควบคุมดูแลนักเรียน เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด รวมทั้งอบรม คุณธรรม จริยธรรมทุกวันในคาบโฮมรูม

สุมาลี แสงจันทร์ (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการปกครองนักเรียน นักเรียนคิดว่า ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอ ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมงานปกครองนักเรียน ด้านวินัยนักเรียน ควรประกาศยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความประพฤติดี ด้านงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ครูควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความใกล้ชิด ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน และก่อนจะทำโทษนักเรียนที่ทำผิดควรมีการชี้แจงเหตุผลให้ทราบ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลโลกโดยเน้นในเรื่องจิตสำนึกซึ่งมีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน ที่สำคัญได้แก่

คลอเด็ท (Claudette, 1981) ได้ศึกษาเรื่อง “The Degree of Worldmindedness Exhibited in School with Varying Emphasis on Global Education” ทั้งนี้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระดับของความรู้สึกร่วมใจในของโลกของนักเรียนในโรงเรียนที่เรียนด้วยการเน้นเกี่ยวกับสหประชาชาติศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบวัดจิตสำนึกความเป็นพลโลก โดยน่านี้ออกมาจากหัวข้อสำคัญจากสาระในสหประชาชาติศึกษา และสาระที่ประมวลจากเอกสารที่เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อโลก เครื่องมือนี้ได้นำไปทดลองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 30 คน และได้ผ่านการทดลองกับนักเรียนอีก 133 คน เพื่อพัฒนาเครื่องมือนี้ให้มีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ เมื่อได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือนี้ไปวัดกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 225 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียน 3 ประเภทในรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ 1) ประเภทที่ได้รับเงินทุนช่วยเหลือการศึกษาเกี่ยวกับสหประชาชาติศึกษา และเรียกร้องที่จะให้มีการเน้นในหลักสูตร 2) ประเภทที่ไม่ได้รับทุน แต่เรียกร้องสิทธิที่จะได้เรียนเกี่ยวกับสหประชาชาติศึกษา และ 3) ประเภทที่ไม่ได้รับเงินช่วยเหลือและไม่เรียกร้องที่จะให้เน้นเกี่ยวกับสหประชาชาติศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างในระดับของความรู้สึกห่วงใยต่อโลกจากนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภท แต่มีข้อสรุปโดยการตั้งประเด็นที่ควรคิดว่า สาเหตุที่หลักสูตรวางไว้ เพื่อให้การเรียนรู้เกี่ยวกับสหประชาชาติศึกษาไม่ได้ผลเท่ากับหลักสูตรที่ไม่ได้เน้นเรื่องนี้ เป็นเพราะโรงเรียนต่าง ๆ ได้เน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกมากพอหรือไม่ โรงเรียนทั้งหลายกำลังเน้นความสำคัญในประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับโลก โดยไม่สนใจเรื่องอื่น ๆ จริงหรือไม่

เฮทท์ (Hett, 1991) ได้ศึกษาเรื่อง “The Development of an Instrument of Measure Global Mindedness” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดจิตสำนึกความเป็นพลโลก สำหรับนักศึกษา โดยการใช้กระบวนการตรวจสอบความคิดเห็นและสังเกตพฤติกรรมและเพื่อใช้วัดทัศนคติของนักศึกษาซึ่งสัมพันธ์กับความรู้สึกในการติดต่อสัมพันธ์ ความสนใจ และความรับผิดชอบต่อชุมชนโลก รวมทั้งพฤติกรรมโลกในการมีส่วนร่วมตามทรรศนะดังกล่าวด้วย เครื่องมือนี้ออกแบบเพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินความรู้สึกทางจิตใจที่เปลี่ยนไป เนื่องจากการเรียนสหประชาชาติศึกษาในชั้นเรียน ประสบการณ์การเรียนในต่างประเทศ หรือการติดต่อกับประชาชนที่อยู่นอกวัฒนธรรมของตน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 396 คน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสำรวจทัศนคตินักศึกษา

จำนวน 1 ฉบับ โดยส่วนแรกของเครื่องมือเป็นแบบวัดจิตสำนึกความเป็นพลโลก ประกอบด้วยแบบสอบถามสภาพส่วนตัว และสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีความเป็นพลโลก และส่วนที่สองเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลโลก

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ได้เครื่องมือวัดจิตสำนึกความเป็นพลโลก ซึ่งปรับปรุงแล้ว 1 ฉบับ มี 30 ข้อคำถาม มีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นทั้งทัศนคติและพฤติกรรม มีสาระสำคัญ 5 หัวข้อด้วยกันคือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคต และพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และ 2) ผลการทดลองใช้เครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกความเป็นพลโลกนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญคือ

- 1) ผู้หญิงมีจิตสำนึกความเป็นพลโลกสูงกว่าผู้ชาย
- 2) นักศึกษาที่ได้เรียนเกี่ยวกับเรื่องราวของประเทศอื่น จะมีจิตสำนึกความเป็น

พลโลกสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียน

3) นักศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี่มากกว่า 1 ครั้ง หรือมากกว่า จะมีจิตสำนึกความเป็นพลโลกสูง คือ การลงทะเบียนเรียนเกี่ยวกับวิชาสภทศรศนศึกษา การเข้าร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับนานาชาติ และการมีเพื่อนจากประเทศอื่น หรือเพื่อนต่างวัฒนธรรม 2 คน หรือมากกว่า

4) ผู้ตอบที่มีความสนใจทางการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นจากความถี่ในการสนทนาเรื่องการเมืองกับคนอื่น ๆ และผู้มีความคิดเห็นทางการเมืองแบบเสรีนิยม จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูง

5) นักศึกษาที่ใช้เวลามากกว่า 9 สัปดาห์ในต่างประเทศ จะมีจิตสำนึกความเป็นพลโลกสูงกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเดินทางไปต่างประเทศ หรือเคยเดินทางเป็นระยะเวลาสั้น ๆ

ดังนั้น จากแนวความคิดการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับลักษณะครูผู้ศึกษาจึงขอกำหนดสมรรถนะของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการเป็นพลโลกที่พึงประสงค์แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง เชียงใหม่ ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม

เทคโนโลยี และการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์องค์กรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

5. ด้านภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้